

مقاله علمی ترویجی

اثر گرسنگی کوتاه مدت بر برخی شاخص های رشد، خون شناسی و بیوشیمیایی سرم ماهی پنگوسی شکاری (*Pangasius sutchi*)

سالار درافشان*^۱، محمد مخبر^۱، امین مخلص آبادی فراهانی^۱

*sdorafshan@iut.ac.ir

۱- گروه شیلات، دانشکده منابع طبیعی، دانشگاه صنعتی اصفهان، اصفهان، ایران

تاریخ پذیرش: شهریور ۱۳۹۹

تاریخ دریافت: اردیبهشت ۱۳۹۹

چکیده

در آبرزی پروری و محیط زندگی طبیعی، ماهیان ممکن است با گرسنگی کوتاه یا طولانی مدت مواجه شوند. هدف این مطالعه بررسی اثرات گرسنگی بر برخی شاخص های رشد، خون شناسی و بیوشیمیایی سرم ماهی پنگوسی شکاری (*Pangasius sutchi*) بود. در این مطالعه از ۶۰ قطعه ماهی با میانگین وزنی $30/5 \pm 2/5$ گرم استفاده شد. ماهیان در دو تیمار شامل تیمار شاهد و تیمار گرسنگی با سه تکرار تقسیم بندی شدند. ماهیان گروه شاهد به به میزان ۲٪ وزنی روزانه تغذیه شدند. پس از پایان دوره ۱۵ آزمایش، نتایج نشان داد که گرسنگی منجر به کاهش وزن ماهیان به طور معنی داری می شود ($p < 0.05$) شاخص های خون شناسی تعداد گلبول های قرمز، هماتوکریت و هموگلوبین نیز در ماهیان تیمار گرسنه به طور معنی داری کمتر از تیمار شاهد بود. گرسنگی منجر به کاهش معنی دار سطح تری گلیسرید، کلسترول و گلوکز سرم گردید ($p < 0.05$). در مجموع، نتایج نشان داد که گرسنگی می تواند تاثیرات منفی بسیاری بر ویژگی های زیستی ماهی پنگوسی در شرایط اسارت داشته باشد.

کلمات کلیدی: پنگوسی شکاری، خون شناسی، گرسنگی، رشد

مقدمه

در آبی‌پروری، ماهیان ممکن است گرسنگی را در طول دوره قبل از صید، دوره‌های درمان، زمستان‌گذرانی، دوره‌های حمل و نقل و سهل‌انگاری پرورش‌دهندگان تجربه کنند. تحت شرایط طبیعی نیز بسیاری از گونه‌های ماهی دوره گرسنگی طولانی مدت را پشت سر می‌گذارند که این دوره با تغییرات فصل، دسترسی غذا، مهاجرت و تولیدمثل مرتبط است (Liu et al., 2020). در بسیاری از ماهیان یک دوره بی‌غذایی بخشی از زندگی طبیعی آنهاست (Kulkari and Barad, 2015). با توجه به توانایی ماهیان در مواجهه با گرسنگی، اجرای برنامه‌های محدودیت غذایی کوتاه مدت در مزارع پرورشی، می‌تواند مزایای زیادی شامل مدیریت آسان تغذیه، آلودگی کمتر آب و بهبود کیفیت محصول نهایی (یا کاهش چربی ماهیچه) را ایجاد کند، بدون اینکه تأثیری بر رشد ماهی داشته باشد. هزینه‌های تأمین غذا یکی از مهم‌ترین عوامل در پرورش آبزیان به‌شمار می‌آید و حدود ۶۰-۳۰ درصد کل هزینه لازم را برای سیستم‌های پرورش ماهی و سخت‌پوستان تشکیل می‌دهد (Yadav et al., 2020).

گونه‌های مختلف ماهیان، با استفاده از فرایندهایی مشخص از جمله فعالیت‌های بیوشیمیایی و فیزیولوژیک، می‌توانند دوره محرومیت غذایی را تحمل کنند. در زمان محرومیت غذایی، فعالیت غدد درون‌ریز منجر به تعدیل غلظت کورتیزول پلازما می‌شوند. همچنین فعالیت متابولیک، منجر به تغییرات در روند مصرف کربوهیدرات، لیپید و پروتئین‌ها، از اجزاء مختلف بدن می‌شود. در ماهیانی که ذخیره چربی زیادی نداشته باشند، پروتئین‌های در طول گرسنگی مصرف می‌شود (Jiao et al., 2020) و گروه دیگری از ماهیان ذخیره پروتئین را حفظ کرده و بیشتر از چربی و گلیکوژن برای تأمین انرژی استفاده می‌کنند (Sakyi et al., 2020). معمولاً افزایش گلوکز و انسولین، سبب مهار لیپولیز چربی و در نتیجه منجر به کاهش سطح اسید چرب آزاد سرم می‌شود. این موضوع بیشتر در حیواناتی که با رژیم غذایی غنی از کربوهیدرات تغذیه می‌شوند، رخ می‌دهد (Caruso et al., 2010).

این مطالعه بر ماهی پنگوسی شکاری (*Pangasius sutchi*) متعلق به راسته گربه‌ماهی شکلان (*Silurifotmes*) و خانواده *Pangasiidae* انجام شده است. این ماهی بومی شرق و جنوب

شرق آسیا در محدوده کشور تایلند، مالزی و ویتنام می‌باشد (Chowdhury et al., 2020). پنگوسی جزو ماهیان آب شیرین و بزرگ حاره‌ای است که قسمت‌های تاریک و عمیق آبگیرها و رودخانه‌های بزرگ را برای زندگی ترجیح می‌دهد و رژیم غذایی آن شامل مواد گیاهی، کرم، نوزاد حشرات مختلف، لاشه ماهیان کوچک و میگوهای آب‌های شیرین است (Ha et al., 2020).

این گونه در کشور ما به‌عنوان ماهی زینتی و در بسیاری از کشورها جنوب شرقی آسیا به عنوان ماهی زینتی و خوراکی مطرح است. ماهی پنگوسی نقش مهمی را در آبی‌پروری آسیا و صید تجاری ایفاء می‌کند و در کشورهای جنوب شرقی آسیا بخش زیادی از تولیدات آبی‌پروری را به‌خود اختصاص می‌دهد. این ماهی ممکن است طی جابه‌جایی یا در طول دوره پرورش با دوره‌های گرسنگی مواجه شود. لذا، در تحقیق حاضر سعی شده است تا شاخص‌های رشد، خون‌شناسی و بیوشیمیایی سرمی خون ماهی پنگوسی شکاری (*Pangasius sutchi*) طی دوره گرسنگی ۱۵ روزه مورد بررسی قرار گیرد.

مواد و روش‌ها

طرح آزمایش

برای انجام این آزمایش ابتدا ۶۰ قطعه بچه ماهی پنگوسی شکاری با میانگین وزنی $2/5 \pm 30/5$ گرم از مرکز آبی‌پروری واقع در اصفهان خریداری و به سالن آکواریوم دانشکده منابع طبیعی دانشگاه صنعتی اصفهان منتقل شد. ماهیان مدت یک هفته با شرایط آزمایش تطابق یافته و طی این مدت ماهیان با جیره تجاری شرکت کیمیاگران تغذیه، به میزان ۱ درصد وزنی تغذیه می‌شدند. پس از یک هفته، تطابق با شرایط آزمایشگاهی، میانگین وزنی ماهیان به $2/5 \pm 30/5$ گرم رسید. در این مرحله ماهیان به دو تیمار، شامل تیمار شاهد و تیمار گرسنگی، هر تیمار دارای سه تکرار و هر تکرار ۱۰ قطعه ماهی تقسیم شدند و به مدت ۱۵ روز تحت آزمایش قرار گرفتند. تغذیه ماهیان با استفاده از جیره شرکت کیمیاگران اغذیه (حاوی ۴۵ درصد پروتئین، ۱۰ درصد چربی، ۱۴ درصد رطوبت و ۱۱ درصد خاکستر، بر اساس اطلاعات شرکت سازنده) به میزان دو درصد وزنی و سه بار در روز انجام شد. آکواریوم‌ها دارای هوادهی مداوم بودند. در طول دوره آزمایش، میانگین

اندازه‌گیری شاخص‌های بقاء و رشد

شاخص‌های رشد پس از گذشت ۱۵ روز از شروع آزمایش، به شرح ذیل مورد بررسی قرار گرفت (Bahrami Babaheydari *et al.*, 2014):

دمای آب $30 \pm 1/5$ درجه سانتی‌گراد، اکسیژن محلول $7 \pm 0/5$ میلی‌گرم بر لیتر، میزان pH $8/1 \pm 0/7$ ، هدایت الکتریکی $482/2 \pm 42$ میکروزیمنس، آمونیاک $0/2 \pm 0/4$ میلی‌گرم بر لیتر و سختی آب $140 \pm 5/1$ میلی‌گرم بر لیتر کربنات کلسیم حفظ گردید.

$100 \times$ (تعداد اولیه ماهی / تعداد افراد تلف شده - تعداد نهایی ماهی) = بازماندگی

تغییر وزن (گرم): $WG =$ میانگین وزن ثانویه - میانگین وزن اولیه

$SGRSGR = 100 \times (Lnw2 - Lnw1) / t$ نرخ ویژه

در روابط فوق، $w1$: وزن اولیه ماهیان، $w2$: وزن نهایی ماهیان (گرم) و t : طول دوره آزمایش (روز)

$MCV (fL) = Hct (\%) \times 10 / RBC (10^6 mm^3)$

$MCH (pg) = Hb / RBC (10^6 mm^3)$

$MCHC (\%) = Hb (g/dl) / Hct \times 100$

شاخص‌های خون‌شناسی اولیه و ثانویه

شاخص‌های بیوشیمیایی سرم
به منظور ارزیابی اثر گرسنگی بر برخی شاخص‌های بیوشیمیایی سرم، در پایان دوره از ۵ قطعه ماهی از هر تکرار نمونه‌گیری به عمل آمد. برای این کار از ساقه دم ماهیان، خون‌گیری شد. پس از سانتریفیوژ خون در ۳۰۰۰ گرم در دمای ۴ درجه سانتی‌گراد، سرم جداسازی شده و شاخص‌های کلسترول، تری‌گلیسرید و گلوکز سرم با استفاده از کیت اختصاصی (پارس آزمون و دستگاه اتوآنالیزر) بر اساس دستورالعمل شرکت سازنده اندازه‌گیری شد.

پس از جداسازی ۵ ماهی از هر تکرار به صورت تصادفی و اعمال بی‌هوشی با پودر گل میخک (۱۰۰ میلی‌گرم بر لیتر)، خون‌گیری از ساقه دم ماهیان با استفاده از سرنگ هیپارنیه انجام شد. برای شمارش تعداد گلبول‌های سفید (هزار در میلی‌لیتر مکعب) و قرمز (میلیون در میلی‌متر مکعب) پس از رقیق‌سازی نمونه خون با استفاده از محلول دایس (برای تهیه محلول دایس ابتدا ۰/۱ گرم برلیانت کریزل آبی را با ۳/۸ گرم سدیم سیترات و ۰/۲۰ میلی‌لیتر فرمالین ۳۸٪ مخلوط کرده و سپس ترکیب حاصل با آب مقطر به حجم ۱۰۰ میلی‌لیتر رسید) و استفاده از پپیت ملانژور سفید یا قرمز و لام هماتوسیترومتر به صورت دستی استفاده شد. برای تعیین میزان هماتوکریت از روش میکروهیاتوکریت استفاده شد. به این منظور ابتدا بیش از دو سوم لوله هماتوکریت از خون منعقد نشده پر شد. سپس لوله‌های هماتوکریت درون دستگاه سانتریفیوژ میکروهیاتوکریت قرار گرفت و پس از سپری شدن ۳ دقیقه با دور گردش ۱۳۰۰۰ دور بر دقیقه، مقدار هماتوکریت به وسیله صفحه مدرج مخصوص خوانده شد (Dorafshan *et al.*, 2008). برای تعیین مقدار هموگلوبین از روش استاندارد سیانومت هموگلوبین استفاده شد (Houston, 1990). برای اندازه‌گیری شاخص‌های MCV، MCH و MCHC از رابطه‌های ذیل استفاده شد: (Dorafshan *et al.*, 2008)

تحلیل آماری

در این مطالعه داده‌های آماری به صورت میانگین \pm خطای استاندارد گزارش شده است و برای رسم نمودارها از نرم‌افزار Excel 2010 استفاده شد. تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS 22 صورت گرفت. نرمال بودن داده‌ها با آزمون Kolmogorov-Smirnov Test بررسی شد. برای ارزیابی تفاوت معنی‌داری بین دو تیمار شاهد و تیمار گرسنگی و مقایسه دویه‌دو میانگین‌ها، از آزمون t -test مستقل در سطح اطمینان ($P < 0/05$) استفاده شد.

نتایج

بقاء و شاخص های رشد

تمام طول مدت آزمایش ۱۰۰ درصد بود. وزن نهایی و نرخ رشد ویژه ماهیان تیمار گرسنگی در پایان دوره به صورت معنی داری از تیمار شاهد کمتر بود ($p < 0.05$; جدول ۱).

در طول دوره آزمایش، هیچ تلفاتی در هیچ یک از تیمارهای آزمایشی مشاهده نشد و درصد بقا ماهیان مورد آزمایش در

جدول ۱: میانگین (\pm SE) میزان بقا، وزن اولیه، وزن نهایی، تغییر وزن و نرخ رشد ویژه ماهی پنگوسی شکاری تغذیه شده با جیره استاندارد در تیمار شاهد و تحت تأثیر تنش گرسنگی

تیمار	بقا (درصد)	وزن اولیه (گرم)	وزن نهایی (گرم)	تغییر وزن (گرم)	نرخ رشد ویژه SGR
شاهد	۱۰۰	30.5 ± 2.5	$35.3 \pm 3.2^*$	$4.1 \pm 1.8^*$	$15.2 \pm 6.1^*$
گرسنگی	۱۰۰	30.5 ± 2.5	27.3 ± 1.6	-3.0 ± 7.8	-12.1 ± 3.1

علامت * به معنای اختلاف معنادار بر اساس آزمون t -test است ($p < 0.05$).

شاخص های خون شناسی

گرسنگی به صورت معنی داری کاهش پیدا کردند ($p < 0.05$; جدول های ۲ و ۳). باین حال گرسنگی بر تعداد گلبول های سفید تأثیر معنی دار نداشت ($p > 0.05$; جدول ۲).

بررسی های نتایج خون شناسی نشان داد که تعداد گلبول های قرمز، هماتوکریت، هموگلوبین، MCH و MCV تحت تأثیر

جدول ۲: میانگین (\pm SE) تعداد گلبول قرمز، تعداد گلبول سفید، هموگلوبین، هماتوکریت ماهی پنگوسی شکاری تغذیه شده با جیره استاندارد در تیمار شاهد و تحت تأثیر تنش گرسنگی

تیمار	تعداد گلبول قرمز (میلیون سلول در میلی متر مکعب)	تعداد گلبول سفید (هزار سلول در میلی متر مکعب)	هموگلوبین (گرم بر دسی لیتر)	هماتوکریت (درصد)
شاهد	$78/85 \pm 8/5^*$	10.4 ± 2.1	$15/14 \pm 3/7^*$	$38/8 \pm 3/5^*$
گرسنگی	$57/78 \pm 6/5$	$11/2 \pm 1/5$	$7/56 \pm 1/5$	$21/2 \pm 1/3$

علامت * به معنای اختلاف معنادار بر اساس آزمون t -test است ($p < 0.05$).

جدول ۳: میانگین (\pm SE) شاخص های ثانویه خون شناسی ماهی پنگوسی شکاری تغذیه شده با جیره استاندارد در تیمار شاهد و تحت تأثیر تنش گرسنگی

تیمار	MCHC (%)	MCH (pg)	MCV (fL)
شاهد	$38/75 \pm 8/6$	$62/58 \pm 10/5^*$	$217/98 \pm 26/9^*$
گرسنگی	$35/66 \pm 4/5$	$48/15 \pm 2/8$	$135/85 \pm 14/8$

علامت * به معنای اختلاف معنادار بر اساس آزمون t -test است ($p < 0.05$).

بحث

رشد

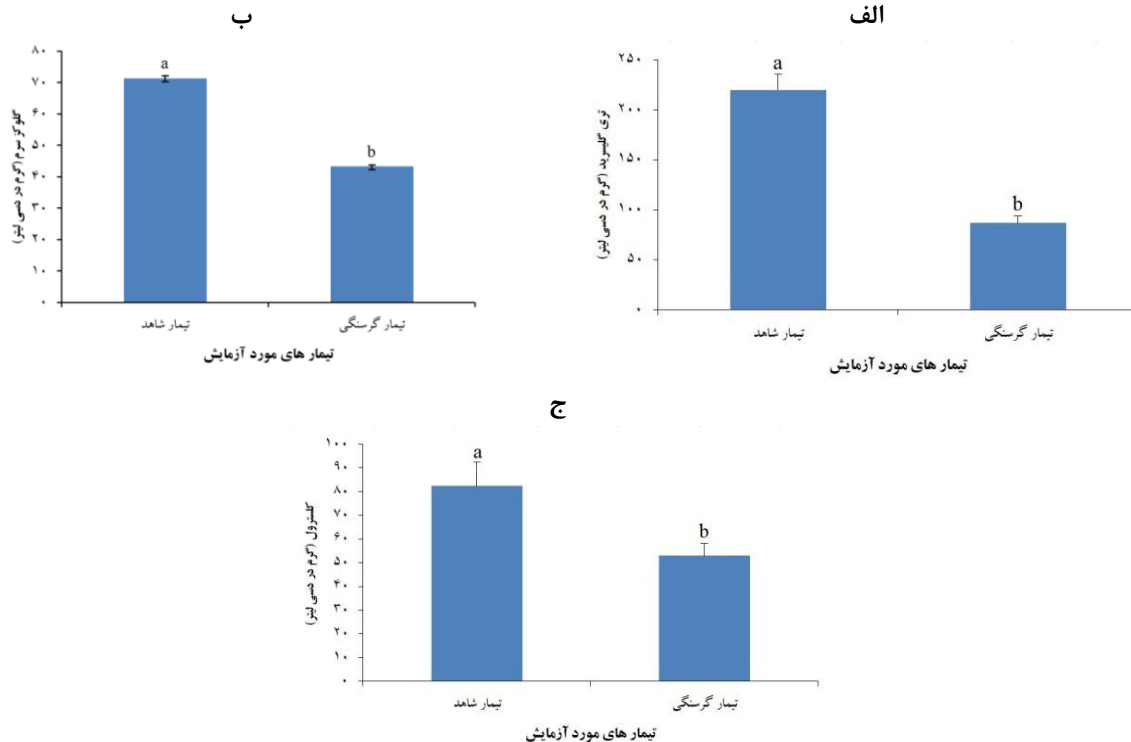
پس از پایان مطالعه، مطابق انتظار میزان وزن نهایی ماهیانی که تحت تنش گرسنگی بودن نسبت به گروه شاهد کمتر بود. تیمار شاهد نسبت به زمان شروع آزمایش، افزایش وزنی معادل

شاخص های بیوشیمیایی سرم

تمام شاخص های بیوشیمیایی سرم شامل گلوکز، کلسترول و تری گلیسیرید سرم در تیمار گرسنگی به صورت معناداری کمتر از تیمار شاهد بود ($p < 0.05$; شکل ۱).

(Grunenwald *et al.*, 2019). کاهش وزن در طول دوره گرسنگی در گونه باراموندی (*Lates calcalifera*) (Tian and Qin, 2003)، ماهی تیلایپا (*Oreochromis niloticus*) (Wang *et al.*, 2000) و تاس ماهی ایرانی (*Acipenser persicus*) (Yarmohammadi *et al.*, 2015) مشاهده شد. مطالعه Mokhlesabady Farahany و همکاران (۲۰۲۰) نشان داد که اعمال تنش گرسنگی به مدت یک هفته می‌تواند سبب کاهش وزن ماهی پرت خونی (*Cichlasoma synspilum* ♀ × *Cichlasoma citrinellum* ♂) شود و نتایج آن با مطالعه حاضر همخوانی دارد.

۱۶ درصد نشان داد در حالی که تیمار گرسنگی حدود ۱۱ درصد کاهش وزن را نشان داد. طی این دوره هیچ‌گونه تلفاتی مشاهده نشد. به طور کلی، ماهیان می‌توانند مدت زمان زیادی را بدون غذا سپری نمایند و در بسیار از گونه‌ها یک دوره بی‌غذایی، بخشی از چرخه زندگی طبیعی آن‌ها می‌باشد. موجودات در طول گرسنگی، مکانیسم‌هایی مختلف رفتاری، فیزیولوژیک و ساختاری را به منظور حفظ نیازهای متابولیک خود به کار می‌برند (Hansen *et al.*, 2020). گرسنگی منجر به تغییر در شاخص‌های مورفولوژیک از جمله وزن می‌گردد. بنابراین، در طول مدت گرسنگی شاخص‌های مورفولوژی مربوط به عملکرد رشد مورد بررسی قرار می‌گیرد

شکل ۱: میانگین (±SE) الف) تری گلیسیرید، ب) گلوکز سرم د) کلسترول ماهی پنگوسی شکاری. تمامی شاخص‌های مورد بررسی تحت تاثیر تیمار گرسنگی کاهش یافت ($p < 0.05$).

خون‌شناسی

با دارا بودن ترکیبات مختلف، در ایجاد پاسخ ایمنی، ایجاد حالت بافوری در مقابل تغییرات pH و حفظ فشار اسمزی (نقل و انتقال آب از دیواره مویزها) نقش دارد. سلول‌های نظیر گلبول سفید با تولید پادتن و بیگانه‌خواری پاتوژن‌ها سبب حفظ ایمنی جانوران می‌شوند (Burgos-Aceves *et al.*,

در مطالعه حاضر تعداد گلبول‌های قرمز، میزان هماتوکریت، هموگلوبین، MCH و MCV در تیمار گرسنگی به صورت معناداری کمتر از تیمار شاهد بود ولی شاخص تعداد گلبول‌های سفید تفاوت معناداری با تیمار شاهد نداشت. خون

مواد غذایی به دست می آید، کمتر می شود و گلیکوژن کبدی برای حفظ گلوکز خون در حد طبیعی مورد استفاده قرار می گیرد. یکی از دلایلی که عموماً گلیکوژن کبدی نخستین سوبسترای مورد استفاده طی محرومیت غذایی می باشد، آن است که به راحتی تجزیه شده و مورد استفاده قرار می گیرد. همچنین در این دوران بسیاری از مواد گلوکوژنیک نیز در روند گلوکوژنوزن به گلوکز و گلیکوژن تبدیل می شوند زیرا برخی از سلول ها از جمله سیستم عصبی مرکزی و گلبول های قرمز به تأمین مداوم گلوکز وابسته هستند (Tian et al., 2020). در مطالعه Salem و همکاران (۲۰۰۷) شاخص های بیوشیمیایی سرم خون قزل آلاهی رنگین کمان طی دوره گرسنگی مورد بررسی قرار گرفت. نتایج نشان داد که گرسنگی می تواند منجر به کاهش معنادار تری گلیسرید در سرمی خون شود. در مطالعه Caruso و همکاران (۲۰۱۰) اثر گرسنگی بر مارماهی اروپایی (*Anguilla anguilla*) مورد بررسی قرار گرفت و نتایج نشان داد که پس از ۴۲ روز گرسنگی، گلوکز سرم بدون تغییر باقی ماند. در مطالعه Perez-Jimenez و همکاران (۲۰۰۷) اثر گرسنگی بر شاخص های بیوشیمیایی سرم ماهی باس اروپایی (*Dicentrarchus labrax*) مورد بررسی قرار گرفت، این مطالعه نشان داد که میزان کلسترول با افزایش دوره گرسنگی کاهش یافته است ولی این کاهش از منظر آماری معنی دار نبود. در مطالعه حاضر تنش گرسنگی سبب کاهش میزان کلسترول، گلوکز و تری گلیسرید سرم شده است. به نظر می رسد قرار گرفتن ماهی در شرایط گرسنگی موجب می شود که چربی های بدن به چرخه سوخت و ساز وارد شوند و چربی ها در سرم کاهش یابد. همچنین گلوکز سرم منبع تأمین انرژی جاندار است که با تغذیه ارتباطی مستقیم دارد و پس از گرسنگی (حتی کوتاه مدت) کاهش آن مشاهده می گردد. البته میزان گلوکز می تواند تحت تأثیر عوامل گوناگونی چون سن ماهی، محیط و سرعت سوخت و ساز بدن قرار گیرد (Li et al., 2018). وقوع تنش گرسنگی در محیط های پرورشی و طبیعی امری است که اکثر ماهیان با آن مواجه می شوند و اعمال این تنش موجب کاهش وزن ماهیان می شود. با توجه به اینکه در زمان گرسنگی کوتاه مدت، ماهی از چربی های موجود در خون از جمله تری گلیسرید و کلسترول استفاده می کند و برای تأمین انرژی و رفع نیازهای

اندازه گیری شاخص های خونی برای ارزیابی وضعیت سلامت ماهیان در گونه های مختلف به کار می رود. علاوه بر آن، بررسی های خون شناسی اطلاعات ارزشمندی را برای تشخیص اختلالات متابولیک و بیماری در ماهی فراهم می کند.

مطالعه اثر گرسنگی بر شاخص های خون شناسی ماهی بنی (*Mesopotamichthy sharpei*) به مدت دو هفته نشان داد که میزان گلبول های قرمز، هماتوکریت و هموگلوبین در تیماری که ۱۶ روز تحت گرسنگی بود، به طور معناداری افزایش یافت (Sala-Rabanal et al., 2003). در مطالعه Park و همکاران (۲۰۱۲) محرومیت غذایی سبب کاهش معنادار میزان هماتوکریت در ماهی کفشک زیتونی (*Paralichthys olivaceus*) گردید و با طولانی شدن دوره گرسنگی، افزایش معناداری در میزان هموگلوبین مشاهده شد. در مطالعه Morshedi و همکاران (۲۰۱۲) مشخص شد که دوره محرومیت غذایی، تأثیری بر تعداد گلبول های قرمز فیله ماهی (*Huso huso*) ندارد. همچنین نتایج مطالعه مذکور در مطالعه Rabani Nejad و Akbary (۲۰۱۶) بر ماهی طلال (*Rastrelliger kanagurta*) مشاهده شد. در مطالعه Mkhlesabady Farahany و همکاران (۲۰۱۸) تأثیر دوره گرسنگی بر ماهی پرت خونی (*Cichlasoma synspilum* × *Cichlasoma citrinellum*) مورد بررسی قرار گرفت و نتایج نشان داد که تنش یک هفته ای گرسنگی سبب کاهش تعداد گلبول های قرمز و سفید، MCH، MCHC و هموگلوبین در این آبی می شود. به نظر می رسد که تغییر شاخص های خون شناسی در پاسخ به تنش گرسنگی با توجه به نوع گونه ماهی، شرایط محیطی و طول دوره گرسنگی متفاوت است.

شاخص های بیوشیمیایی سرم

در مطالعه حاضر میزان گلوکز، تری گلیسرید و کلسترول سرم ماهیان تحت گرسنگی به صورت معناداری کمتر از گروه شاهد بود. کلسترول در بافت ها و سرم به شکل کلسترول آزاد وجود دارد و شکل ذخیره ای آن متصل به اسید چرب یا به صورت زنجیره بلند است. تری گلیسرید به عنوان یکی از منابع چربی می تواند در طول دوره گرسنگی به گلیسرول و اسیدهای چرب آزاد تجزیه شود و به عنوان منبع سوخت اولیه در طول دوره گرسنگی مورد استفاده قرار بگیرد. همچنین با گذر جاندار از حالت سیری به حالت گرسنگی، مقدار گلوکزی که از

- Chowdhury, M.A., Roy, N.C. and Chowdhury, A., 2020.** Growth, yield and economic returns of striped catfish (*Pangasianodon hypophthalmus*) at different stocking densities under floodplain cage culture system. *The Egyptian Journal of Aquatic Research*, 46(1): 91-95.
- Dorafshan, S., Kalbassi, M., Pourkazemi, B. M., Amiri, S and Karimi, S., 2008.** Effects of triploidy on the Caspian salmon *Salmo trutta caspius* haematology. *Fish Physiology and Biochemistry*, 34(4): 195-200.
- Grunenwald, M., Adams, M.B., Carter, C.G., Nichols, D.S., Koppe, W., Verlhac-Trichet, V., Schierle, J. and Adams, L.R., 2019.** Pigment-depletion in Atlantic salmon (*Salmo salar*) post-smolt starved at elevated temperature is not influenced by dietary carotenoid type and increasing α -tocopherol level. *Food Chemistry*, 299: 125-140.
- Ha, T., Nga, T., Hang, A. and Alam, M.S., 2020.** Genetic diversity in *Pangasius* spp. collected in Bangladesh based on mitochondrial cytochrome b gene sequence analysis. *Aquaculture Reports*, 17: 100-351.
- Hansen, B.W., Rayner, T.A., Hwang, J.S. and Hojgaard, J.K., 2020.** To starve or not to starve: Deprivation of essential fatty acids and change in escape behavior during starvation by nauplii of the tropical calanoid copepod *Pseudodiaptomus annandalei*. *Journal of Experimental Marine Biology and Ecology*, 524: 151-287.

متابولیک از گلوکز بهره می‌برد، کاهش این شاخص‌ها در دوره گرسنگی مشاهده می‌شود. میزان شاخص‌های خونی با توجه به گونه، شرایط محیطی و طول دوره تنش متفاوت است و در مطالعات گذشته از افزایش تا کاهش و حتی تأثیر نداشتند، این شاخص‌ها مشاهده شده است. پیشنهاد می‌شود که در مطالعات آتی، شاخص‌های مورد مطالعه در زمان‌های مختلف از شروع تنش گرسنگی مورد بررسی قرار گیرد تا روند تغییرات این شاخص‌ها مورد مشاهده و بررسی قرار گیرد.

منابع

- Akbary, P. and Rabani Nejad, F. 2016.** Effect of astaxanthin dietary supplementation on the crowding stress response and performance of Indian mackerel (*Rastrelliger kanagurta*). *Journal of Fisheries*, 69 (3): 309-322.
- Bahrami Babaheydari, S., Dorafshan, S., Paykan Heyrati, F., Mahboobi Soofiani, N. and Vahabi, M. R., 2014.** The physiological changes, growth performance and whole body composition of common carp, *Cyprinus carpio* fed on diet containing wood betony, *Stachys lavandulifolia* extract. *Journal of Agricultural Science and Technology*, 16(9): 1565-1574.
- Burgos-Aceves, M.A., Lionetti, L. and Faggio, C., 2019.** Multidisciplinary haematology as prognostic device in environmental and xenobiotic stress-induced response in fish. *Science of the Total Environment*, 670:1170-1183
- Caruso, G., Maricchiolo, G., Micale, V., Genovese, L., Caruso, R and Denaro, M.G., 2010.** Physiological responses to starvation in the European eel (*Anguilla anguilla*): effects on haematological, biochemical, non-specific immune parameters and skin structures. *Fish Physiology and Biochemistry*, 36(1): 71-83.

- Houston, A., 1990. Blood and circulation. *Methods for Fish Biology*, 19: 273-334.
- Jiao, S., Nie, M., Song, H., Xu, D. and You, F., 2020. Physiological responses to cold and starvation stresses in the liver of yellow drum (*Nibea albiflora*) revealed by LC-MS metabolomics. *Science of The Total Environment*, 715: 136-140.
- Kulkari, R.S and Barad, V.S., 2015. Effect of starvation on haematological and serum biochemical changes in the fresh water fish. *International Journal of Innovative Studies in Aquatic Biology and Fisheries*, 1: 24-29.
- Li, H., Xu, W., Jin, J., Yang, Y., Zhu, X., Han, D., Liu, H. and Xie, S., 2018. Effects of starvation on glucose and lipid metabolism in gibel carp (*Carassius auratus gibelio*). *Aquaculture*, 496:166-175.
- Liu, X., Shi, H., He, Q., Lin, F., Wang, Q., Xiao, S., Dai, Y., Zhang, Y., Yang, H. and Zhao, H., 2020. Effect of starvation and refeeding on growth, gut microbiota and non-specific immunity in hybrid grouper (*Epinephelus fuscoguttatus* ♀ × *E. lanceolatus* ♂). *Fish & Shellfish Immunology*, 97:182-193.
- Mokhlesabady Farahany, A. Dorafshan, S., and Paykan Heyrati, F., 2018. Effect of starvation on some hematological parameters of Blood parrot (*Cichlasoma synspilum* ♀ × *Cichlasoma citrinellum* ♂) fed diet containing astaxanthin and bile salt. *Journal of Animal Environments*, 10(4): 407-414 (In Farsi).
- Mokhlesabady Farahany, A. Dorafshan, S., and Paykan Heyrati, F., 2020. Effect of dietary administration of astaxanthin and bile salt on oxidative stress enzymes and blood biochemical parameters of parrot (*Cichlasoma synspilum* ♀ × *Cichlasoma citrinellum* ♂) during starvation period. *Veterinary Research and Biological Products*, 32:51-58. (In Farsi).
- Morshedi, V., Ashouri, G., Khochanian, P., Yavari, V., Bahmani, V., Pourdehghani, M., Yazdani, A., Porali Fashtami, H and Azodi, M., 2012. Effects of short-term starvation on hematological parameters in cultured juvenile beluga. *Journal of Veterinary Research*, 66: 363-368.
- Park, I.S., Hur, J.W and Choi, J.W., 2012. Hematological responses, survival, and respiratory exchange in the olive flounder, *Paralichthys olivaceus*, during starvation. *Journal of Animal Sciences*, 25(9):12-76.
- Perez-Jimenez, A., Guedes, M. J., Morales, A. E and Oliva-Teles, A., 2007. Metabolic responses to short starvation and refeeding in *Dicentrarchus labrax*. Effect of dietary composition. *Aquaculture*, 265(1-4): 325-335.
- Sakyi, M.E., Cai, J., Tang, J., Xia, L., Li, P., Abarike, E.D., Kuebutornye, F.K.A and Jian, J., 2020. Short term starvation and re-feeding in Nile tilapia (*Oreochromis niloticus*, Linnaeus 1758): Growth measurements, and immune responses. *Aquaculture Reports*, 16:100-261.
- Sala-Rabanal, M., Sanchez, J., Ibarz, A., Fernandez-Borras, J., Blasco, J and Gallardo, M.A., 2003. Effects of low temperatures and fasting on hematology and plasma composition of Gilthead Sea bream (*Sparus aurata*). *Fish physiology and Biochemistry*, 29(2): 105-115.

- Salem, M., Silverstein, J., Rexroad, C. E and Yao, J., 2007.** Effect of starvation on global gene expression and proteolysis in rainbow trout (*Oncorhynchus mykiss*). *BMC genomics*, 8(1): 328-340.
- Tian X. and Qin J.G. 2003.** A single phase of food deprivation provoked compensatory growth in barramundi *Lates calcarifer*. *Aquaculture*, 224: 169-179.
- Tian, H., Yang, C., Yu, Y., Yang, W., Lu, N., Wang, H., Liu, F., Wang, A. and Xu, X., 2020.** Dietary cholesterol level affects growth, molting performance and ecdysteroid signal transduction in *Procambarus clarkii*. *Aquaculture*, 85: 735-898.
- Wang, Y., Cui, Y., Yang, Y. and Cai, F., 2000.** Compensatory growth in hybrid tilapia, *Oreochromis mossambicus* × *O. niloticus*, reared in seawater. *Aquaculture*, 189(1):101-108.
- Yadav, G., Meena, D.K., Sahoo, A.K., Das, B.K. and Sen, R., 2020.** Effective valorization of microalgal biomass for the production of nutritional fish-feed supplements. *Journal of Cleaner Production*, 243:118-197.
- Yarmohammadi, M., Pourkazemi, M., Kazemi, R., PouraliFashtami, H.R., YazdaniSadati, M.A. and Yeganeh, H., 2015.** The effect of starvation on growth performance, blood serum metabolites and insulin of Persian sturgeon juvenile, *Acipenser persicus* (Borodin, 1897) during compensatory growth. *Journal of Applied Ichthyological Research*, 3 (1): 65-80 (In Farsi).

Effect of short-term starvation on some growth, hematological and serum biochemical parameters of Paroon Shark (*Pangasius sutchi*)

Dorafshan S.^{1*}; Mokhber M.¹; Mokhlesabady Farahany A.¹

*sdorafshan@iut.ac.ir

1- Department of Fisheries, Faculty of Natural Resources, Isfahan University of Technology, Isfahan, Iran

Abstract

In aquaculture and also in natural environment, fish may face long or short period of starvation. The aim of this study was to investigate the effects of starvation on growth, hematological and some serum biochemical parameters of Paroon shark (*Pangasius sutchi*). In this study 60 fish with average weight 30.5 ± 2.5 g used. Fish randomly distributed in 2 groups and triplicates including control and fasted. The control fish were fed on commercial feed 2% per day. At the end of 15 days of experiment, the results showed that starvation could decrease fish weight significantly in comparison to the control group ($p < 0.05$). Starvation caused significant reduction in red blood cell counts, hematocrit and hemoglobin concentration ($p < 0.05$). In starved fish, serum levels of triglyceride, cholesterol and glucose were also significantly lower than control ($p < 0.05$). In general, the results showed that 2 weeks' starvation could cause significant alternation in some biological aspects of the Paroon shark.

Keywords: Paroon Shark, Hematology, Starvation, Growth